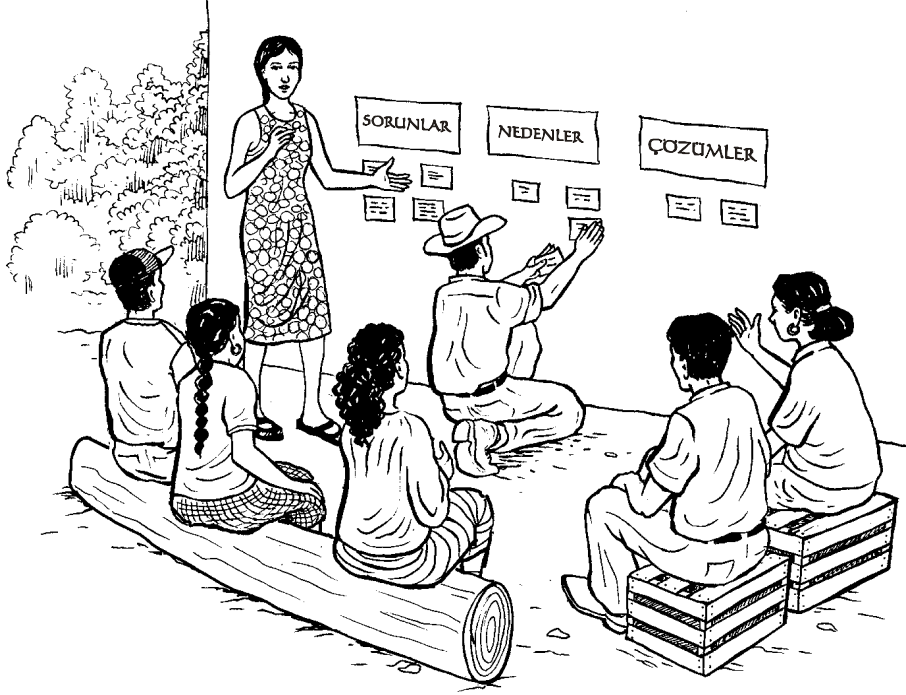

2 Toplum Sağlığını Anlama ve Harekete Geçme

Bu bölümde:	Sayfa
evre sağlığı için harekete geçme	13
Değişim zaman alır	14
Öğretici ve harekete geçirici aktiviteler	15
Kadınların sesi.....	15
Rehberli tartişma	16
Toplum haritalama	16
İhtiyaçların tespiti.....	16
Sağlık yürüyüşleri	17
Zamanla değişim	17
Çizim aktiviteleri	17
Toplum anketleri	18
Tiyatro	18
Hangi aktiviteyi ne zaman kullanalım?	20

Toplum Sağlığını Anlama ve Harekete Geçme

Gloria ve diğer sağlık görevlileri Manglaralto ve çevresinde çok sayıda insanın hastalandığını fark ettiklerinde, sorunun çevresel nedene (kirli su) bağlı bir toplum sağlığı sorunu olan kolera olduğunu hemen anladılar. Sağlık görevlileri ve köy sağlık eğitmenleri ev ev dolaşarak herkesi sorun ve yapılması gerekenler hakkında eğittiler. Basit tedavilerle halkın güvenini kazandıktan sonra, kolera ve diğer sağlık sorunlarının kök nedenleri üzerinde durmaya başladılar.

Toplum katılımı ve eğitimi yoluyla kök nedenleri öğrenen halk çevre sağlığı konusunda iyileştirmeler yapmaya başladı. Her iyileştirmeye, köylüler kendi hayatlarını değiştirebileceklerine dair güvenlerini arttırdılar.

Bir sağlık sorununun nedenini bulmak için çok sayıda soru sormak ve değişik yollardan bilgi toplamak gerekir. Sıklıkla toplum içinde çözülmesi uzun tartışma ve mücadele süreçleri gerektiren güçlü uyuşmazlıklar bulunur. Her topluluk organize oldukça değişim yapmak için kendi yöntemlerini bulur ve değişik aktiviteler kullanır. Salud para el Pueblo'nun tecrübeleri toplulukların çevre sağlığı sorunlarının kök nedenlerini öğrenmelerine ve onları değiştirmeye çalışmalarına dair bazı örnekler vermektedir.

Çevre Sağlığı İçin Harekete Geçme

Yıllarca süren yoksulluk ve tecritten sonra Ekvador sahilindeki çamurlu tepelerde yaşayanların cesareti kırılmıştı. Hayatlarını nasıl iyileştireceklerini bilmiyorlardı. Gündelik hayat çok zordu, daha iyi bir geleceğe inanmak ya da onun için plan yapmak imkansızdı.

Acil sağlık sorununu — kolera — çözmeye çalışırken Gloria ve Salud para el Pueblo'nun sağlık çalışanları çok sayıda hayat kurtardılar. Sağlık görevlilerinin, yerel kuruluşların ve köylülerin salgını durdurmak için birlikte çalışarak başarılı olmaları onları diğer sorunların da üstesinden gelmek için de motive etti ve hazırladı. Bu nedenle, büyük fırtına yaptıklarının çoğunu tahrip ettiğinde, fırtınanın yol açtığı hasardan kurtulmak için hemen organize oldular ve gerekenleri yaptılar. Sonra da diğer sorunları çözmek için harekete geçtiler. Mevcut şartları iyileştirerek ve geleceği inşa ederek daha sağlıklı bir toplum olma yolundaki çabalarını halen de sürdürüyorlar.

Kök nedenleri anlamaya çalışmak

Sağlık sorunlarına birçok şey yol açabilir: mikroplar, zehirli kimyasallar, kazalar, açlık, aşırı soğuğa ya da sıcağa maruz kalma, vs.. Bunlar yakın hastalık nedenlerinin örnekleridir. Hastalıkların birçok yakın nedenleri vardır, ama ayrıca kök nedenleri de vardır. Kök nedenleri belirlemek uzun dönemde sorunu çözmek için nelere ihtiyaç duyacağımızı belirlememize

yarım eder. Gloria gibi siz de "Ama neden...?" aktivitesinin (bkz sf 8) kullanılmasıyla insanların tek bir sorunun çok sayıda farklı kök nedenleri olabileceğini anlayabileceklerini göreceksiniz.

Değişim zaman alır

Çevre sağlığını iyileştirmek hızlı olmaz. Manglaralto'da, sağlık çalışanları önce rehidratasyon içeceği vererek kolerayı tedavi ettiler, ayrıca suyu temizleyerek hastalığı önlediler. Sonra halkı gelecekte kolerayı önlemek için yeni su sistemleri ve tuvalet çukurları yapmak için örgütlediler.

Ama hemen sonra büyük fırtına gelip yaptıkları tüm iyileştirmeleri yıkıp geçtiğinde **erozyon** ve sel sorunlarının **orman kesilmesine** bağlı olduğunu anladılar. Uzun ömürlü değişiklikleri yapabilmeleri için kök nedenleri anlamaları gerekiyordu.

Bazen, başarıya ulaşmadan önce defalarca denemek ve başarısız olmak durumunda kalabiliriz. Sıklıkla, neyin — ve niçin işe yaramadığını görerek neyin işe yaradığını öğreniriz. Çevre sağlığını iyileştirmek zaman alır, çünkü 4 farklı türden değişimi gerektirir:

- Su sistemlerini, evleri ya da diğer binaları iyileştirmek için yapılan değişiklikler (**alt yapı**).
- Abur cubur gıdaları, zehirli temizlik ürünlerini ya da plastikle ambalajlanmış şeyleri boykot etme gibi satın alma değişiklikleri (**tüketim**).
- Düzenli el yıkama, atıkları ayrıştırarak daha çok atığın geri dönüştürülmesini sağlama ya da ürünleri yeni yöntemlerle yetiştirme gibi alışkanlık değişiklikleri (**davranış**).
- Yerel halkın, şirketlerin, hükümetlerin ve diğerlerinin çevreyi etkileyen kararların alınmasındaki güçlerindeki değişiklikler (**politik**).

Çevre sağlığındaki iyileşmeler adım adım olur. Sabırlı olun. Bazen hızla gerçekleşen değişim hızla ortadan kalkar.

Bu değişikliklerin hepsi zaman alır ve birbirini etkiler.

Gençlerle çalışmak

Değişimin uzun ömürlü olmasını garantilemenin bir yolu öğrendiklerini geleceğe taşıyacakları için gençlerle çalışmaktır. Kaç yaşımızda olursak olalım her birimiz yeni şeyler öğrenmek ve denemek gibi gençlere özgü tutumları benimseyebiliriz.

Dünyada görmek istediğimiz değişimin ta kendisi olmalıyız.

Öğretici ve Harekete Geçirici Aktiviteler

Grup aktiviteleri halkın sağlık sorunlarının kök nedenlerini anlamasına ve bunları değiştirmek için planlar yapmasına yardımcı olur. Hangi aktiviteleri kullanacağınız bilmek istediklerinize, ne yapmayı umduğunuza ve hangi kaynaklara sahip olduğunuza bağlıdır. Aktivitelerle:

- Ortak sorunlarını belirlemek üzere insanları bir araya getirin.
- İnsanların en çok neye ihtiyacı olduğunu tespit edin.
- Sağlık sorununun nedenleri hakkında bilgi toplayın.
- Yakın nedenleri ve kök nedenleri ortaya çıkarmak için sorunları analiz edin.
- Toplumdaki tüm görüşleri derleyin. Bazı gruplar ya da görüşler dışlanırsa bir projenin başarılı olması mümkün değildir. Görüşleri dikkate alınmayan insanlar yardımcı olmazlar!

Çevre sağlığı her zaman toplumsal bir konudur ve iyileştirme yapmak için insanların birlikte çalışmasını gerektirir. Hedef ister bir salgın riskinin azaltılması, park yapılması, fabrika yakınında oturan ya da madende çalışan insanların sağlık ve güvenliklerinin iyileştirilmesi isterse başka bazı çevre sağlığı konularının dile getirilmesi olsun, ne kadar çok insan sorun hakkında ortak anlayışa ve sorunu çözme konusunda adanmışlığa sahipse o kadar başarılı olunacaktır.

Kadınların sesi

Bazı toplumlarda, kadınların ve kızların erkeklerden ayrı bir grup içinde olduklarında düzenlenen aktivitelere katılma ihtimalleri daha yüksektir. Kadınlar grubu daha sonra düşüncelerini daha büyük gruplara sunarlar. Bu yolla, kadınlar ve kızlar tüm toplumun önünde güçlü ve tek bir ses olarak konuşma şansını elde ederler. Kadınların ve kızların seslerini güçlendirerek ve onların liderlik becerilerini geliştirerek tüm toplum güçlendirilebilir.

Bir sorunu çözmek istiyorsanız, o sorundan etkilenen insanlarla çalışın.

Rehberli tartışma

Sağlık sorunları hakkında ortak bir anlayışa ulaşmak için insanların birbirleriyle konuşmaları gerekir. Rehberli tartışma bir grup insanının birbirleriyle konuşmalarını ve bazı özel soruları birbirlerine sorup cevaplamalarını sağlayan bir yöntemdir. “Ama neden...?” aktivitesi (bkz sf 8, 13, 39, 49 ve 401) rehberli tartışmanın bir türüdür. Tartışma için çizim (bkz sf 58 ve 239) ve vücut haritalama (bkz sf 245) da rehberli tartışma türleridir.

Tartışmaya rehberlik eden kişiye kolaylaştırıcı ya da moderatör denir. Bu kitapta anlatılan aktivitelerin çoğu herkesin en iyi biçimde katılımını ve tartışmanın ya da aktivitenin eyleme dönüşmesini sağlamak için bir kolaylaştırıcıya gerektirmektedir.

Toplum haritalama

Toplum haritalama insanların yaşadıkları yerde ve içinde buldukları toplumda gördüklerini ve onlarla ilgili bildiklerini aktaracakları haritalar yapmalarına dayanan bir aktivitedir. Toplum sağlık haritası yaparak:

- Sağlık sorunlarının **nerede** olduğunu,
- Bu sorunların **kimi** etkilediğini,
- Çevre şartlarının sağlık sorunlarına **nasıl** yol açtığını öğrenebilirsiniz.

Kalem ya da boyayla kağıt üzerine veya taşlarla, tahtalarla ya da her ne varsa onunla yere haritalar çizin.

Harita insanların sağlık sorunlarını fark etmeleri, bu sorunların kök nedenlerini belirlemeye başlamaları ve toplumdaki şartların zaman içinde nasıl değiştiğini görmeleri konularında yardımcı olabilir. Harita insanların farkında olmayabilecekleri önemli toplumsal kaynakları ve güçlü yönleri ortaya çıkartabilir. Haritalama önemli geleneksel ya da kutsal yerleri korumak için bir adım da olabilir. (Haritalama örnekleri için, bkz sf 67, 143 ve 423.)

İhtiyaç tespiti

İnsanların yaşadıkları toplumdaki sorunların ne olduğu ve bunların nasıl tespit edileceği konusunda farklı düşünceleri vardır. Mevcut sorunların boyutları ve nedenleri hakkında farkındalık oluşturmakta ve insanlara kısa ve uzun dönemde bunlardan hangileri üzerinde çalışacaklarına karar vermekte yardımcı olmaya “ihtiyaç tespiti” denir (İhtiyaç tespiti aktivitelerine daha fazla örnek için, bkz sf 71, 109 ve 200). İyi bir ihtiyaç tespiti süreci planlamada herkesin ihtiyaçlarının ve yeteneklerinin dikkate alınmasını sağlar.

Sağlık yürüyüşleri

Sağlık yürüyüşü sırasında insanlar yaşadıkları yere yakından bakma fırsatı bulurlar. Güvenli olmayan bir su kaynağı, kirliliğe yol açan işler ya da odun kıtlığı gibi sağlık sorunlarına yol açan nedenleri bulmaya çalışırlar. Sağlık yürüyüşü grup halinde yapılırsa, insanlar bildikleri değişik şeyleri birbirleriyle paylaşırlar. Bundan sonra muhtemel çözümleri uygulamak için birlikte çalışabilirler. Ne kadar çok kişi katılırsa o kadar iyidir. (Sağlık yürüyüşleri örnekleri için, bkz sf 370 ve 423.)

Zamanla değişim

Bir toplumdaki sorunları ve ihtiyaçları anlamamanın bir diğer yolu halihazırdaki ve geçmişteki şartları karşılaştırmaktır. Sonra bunların gelecekte nasıl olmalarını istediğinizi düşünebilirsiniz. Bunu yapmanın bir yolu toplumdaki yaşlılardan hikayeler toplamaktır.

Bu aktiviteleri gerçekleştirmek için toplumdaki gençleri cesaretlendirmek nesiller arasında saygı ve anlayış oluşturmaya yardım eder. Ayrıca herkesin korunmasını istediği geleneklerin korunmasına da katkıda bulunur.

Toplum zaman çizelgesi insanların nesilden nesile ne gibi değişiklikler olduğunu anlamalarına ve bir yolun asfaltlanması, bir fabrikanın açılması, bir barajın yapılması ve benzeri gibi önemli olayları dikkate almalarına yardımcı olabilir. Tarlalarda, çiftliklerde, ormanlarda, yerleşim yerlerinde, ırmaklarda ve göllerde zamanla ortaya çıkan değişiklikleri resimler ya da haritalarla görselleştirme toplumsal tarih bilgisini paylaşmanın bir diğer yoludur (örnek için, bkz sf 143).

Çizim aktiviteleri

Çizimler yapmak ve çizimlere bakmak başka türlü göremeyeceğimiz sorunları ve çözümleri görmemize yardımcı olur. Çizimler rehberli tartışmaları başlatmakta, okuma yazması olmayanların kendilerini ifade etmelerini ve grup liderliğine katılmalarını sağlamakta kullanılabilir.

(Çizim aktivitesi örnekleri için, bkz sf 51, 55 ve 254.) Bazı topluluklar birlikte çalışarak binaların duvarlarına sorunlarını ve daha iyi ve sağlıklı bir gelecek için ümitlerini ifade eden resimler yapabilirler.

Toplum anketleri

Toplum anketleri bilgi toplamak için düzenlenir. Halkın sağlık konusundaki sorunlarının neler olduğunu tespit etmek, insanların düşünceleri arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları belirlemek ya da değişik planlara veya faaliyetlere destek oranını belirlemek için kullanılabilirler.

Anketlerde, katılımcıların hepsine aynı soru aynı biçimde sorulur. Anketler evlerde, işyerlerinde, okullarda, ibadethanelerde, diğer toplantı yerlerinde telefon ya da postayla yapılabilir.

Anketler insanların toplantılara ya da başka etkinliklere katılmalarına gerek olmaksızın görüşlerini mahrem biçimde paylaşmalarına imkan tanır. Toplumdaki karar alma süreçlerine katılmasına izin verilmeyen ya da bundan çekinen insanların düşüncelerinin dikkate alınmasını sağlayabilir. (Toplum sağlık anketi örneği için, bkz sf 477-479, "Petrolden etkilenen topluluklar bir sağlık araştırması düzenliyorlar".)

Tiyatro

Tiyatro eğlenirken sorunları araştırmak ve çözümler önermek için bir yol oluşturur. İnsanlar kendi tecrübelerini dışa vurabilirler ve başkalarının tecrübelerini hayal edebilirler. Bazı konular ve uyuşmazlıklar başka bir zamanda ve zeminde tasvir edildiklerinde anlayıp çözümlenmek daha kolay hale gelir. (Tiyatronun kullanım yolları için bir sonraki sayfaya bakınız.)

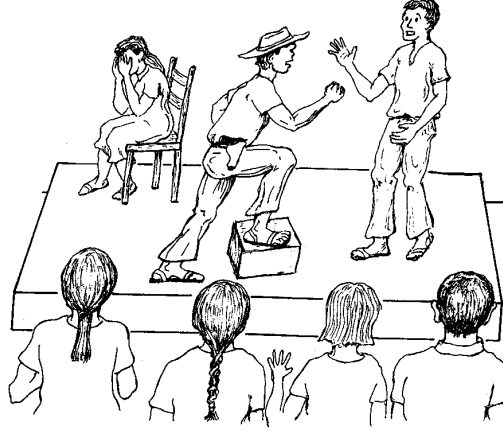
Sosyodrama

Sosyodrama insanların sorunları dışı vurmalarına ve sorunun nedenlerini ve etkilerini ortaya koymalarına imkan verir. Sosyodramanın orman kaynakları hakkında çıkan bir uyuşmazlıkta tarafları konuşurmak için kullanılması örneği için, bkz sf 165-167.

Sosyodramalar değişik duyguların ortaya çıkmasını sağlayabilirler. Bazı organizatörler sosyodramayı insanlara birlikte şarkı söyleterek ya da başka bazı 'işbirliği' aktivitesi yaptırarak sonlandırmayı severler.

İnteraktif tiyatro herkesin hem seyirci hem de oyuncu olduğu bir sosyodrama türüdür.

Herhangi bir dinleyici oyuncuların birinin durmasını isteyip onun yerini alarak soruna farklı bir çözüm önerebilir. Bu, insanların en güçsüz kişilerin rolünü sırayla oynadıkları durumlarda özellikle yararlıdır.

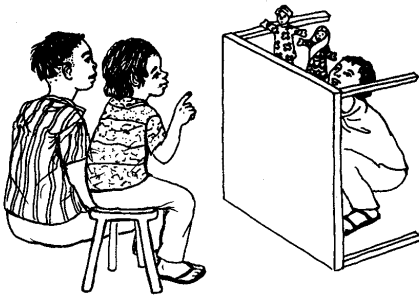

Değişik kişilerin yer aldığı ve üzerinde durulması gereken bir sorun içeren her hikaye sosyodramaya dönüştürülebilir.

Rol yapma

Rol yapma sosyodrama kadar hazırlık gerektirmeden değişik görüşlerin açıklanmasına ya da uyuşmazlıkların çözülmesine imkan verir. Katılımcılar gerçek hayatta karşılaşılan durumlarda ne yapacaklarını göstermek için değişik rolleri oynarlar. Kişilerin neden belirli bir biçimde davrandıklarını anlamak için rol yapmayı tartışabilir ya da tekrarlayabilirsiniz.

Gücü elinde bulunduran insanları sahnede değiştirmek çok kolaydır ama gerçek hayatta çok zordur. Dramayı kullanarak üzerimizde güç sahibi olan insanlarla nasıl iletişime girdiğimizin pratiğini yapmak gerçek hayatta güce karşı takınacağımız değişik tutumlara hazırlanmamıza yardım eder.

Kukla gösterisi

Kukla gösterisinde bir toplumsal uyuşmazlığı ortaya koymak için insanların yerine kuklaları kullanılır. İnsanları güldürürler ve insanların meseleleri alışık olmadıkları bir biçimde görmelerine yardımcı olabilirler. Bazı kişiler kuklaları konuşurmayı sahnede rol yapmaktan daha kolay bulurlar.

Hangi Aktiviteyi Ne Zaman Kullanalım?

Bu kitaptaki aktiviteler tanımlandıkları bölümlerde ele alınan belirli çevre sağlığı konularını araştırmakta yararlıdır. Ayrıca bir yandan toplumunuzu organize ederken diğer yandan faaliyete geçmenize de yardımcı olurlar. Bu aktiviteler:

- Sorunları belirlemeye ya da belirli bir konu hakkında tartışma başlatmaya (bkz sf 58, 68, 71, 239).
- Bir grubun kararlar almasına ya da farklı ihtiyaçlar ve seçenekler arasında seçim yapmasına (bkz sf 170).
- Bilgi toplamaya, bilgi paylaşmaya ve çevreye ve kendimize bakışımız değiştirmeye (bkz sf 51, 55, 89, 370 ve 422).
- Yeni fikirler öğrenmeye, daha önceden bilinen fikirleri yeniden öğrenmeye ya da eski fikirleri yeni bir yolla öğrenmeye (bkz sf 137, 263, 268, 315 ve 494).
- Belirli bir sorunu çözmek için organize olmaya başlamaya (bkz sf 109, 143, 200 ve 254).
- Zor fikirleri öğretmeye ya da uyuşmazlıkları anlamaya ve çözmeye (bkz sf 109 ve 165) yardım eder.

Sağlık yürüyüşü sırasında ya da sonrasında haritalar yapmak ya da ihtiyaç tespiti aktivitesinin bir parçası olarak rol yapmak birlikte kullanılacak bazı aktivitelerdir. Önemli olan aktivitelerin insanların bilgi toplamasına, bilgi paylaşmasına ve anlayışı derinleştirmesine yardımcı olmasıdır. Bu onların organize olmalarını, güçlenmelerini ve toplumdaki sağlık sorunlarının kök nedenlerini çözmek için çalışmalarını destekleyecektir.

